

Бранко Илић

Универзитет у Крагујевцу

Педагошки факултет у Јагодини

УДК: 821.163.41.09 Исаковић А.(049.32)

ИД БРОЈ: 171640844

Приказ

Примљен: 15. август 2009.

Прихваћен: 8. октобар 2009.

ПОЕТИКА ПРИПОВЕДАЊА АНТОНИЈА ИСАКОВИЋА

Виолета П. Јовановић, *Тренови и раскрића – ѿеѿика ѿриѿоведања Анѿионија Исаковића*, Просвета – Алтера, Београд, 2009.

Нова књига Виолете Јовановић најпре скреће пажњу на себе избором теме. Одлука да се студиозно и посвећено бави анахроном „партизанском“ литературом и писцем кога тумачи и историчари књижевности више или мање упорно избегавају и заобилазе, указује на личну храброст и извесну научну дрскост. Повратак, данас већ помало заборављеном Исаковићу, представља изазов по себи и треба га разумети и као својеврсну реакцију на савремену српску књижевну публицистику. Тиме књига остварује двоструку функцију: актуелизује проблем заборављене традиције (нажалост, тако чест у српској култури) и најављује да је дошло време за нови круг читања некада популарних писаца.

О Исаковићу је писано доста, нарочито током седамдесетих и осамдесетих, али, упозорава ауторка књиге, врло често „рутински и пригодно“, а готово никада брижљиво и студиозно. Изненађује чињеница да о овом значајном аутору није написана ни једна целовита монографија и рад Виолете Јовановић ту зачуђујућу и нелогичну празнину успешно попуњава. Међутим, књигу треба разумети и као позив и почетни корак на обимнијем послу књижевноисторијског превредновања дела најпознатијих аутора српске послератне прозе.

Подељена на поглавља од којих је свако посвећено по једној приповедачкој збирци, почев од *Велике геѿе* до *Несѿајања*, замишљена као целовит увид у Исаковићево приповедање, књига прати рад познатог писца у временском континуитету и успева да заокружи целину његове наративне поетике. Равномерним и сигурним аналитичким ходом ауторка пролази кроз приповедачке збирке задржавајући се посебно на првим књигама прича, користећи их као наративнотехнички модел и поетички амблем читавог потоњег Исаковићевог стваралаштва. Доследно користећи методолошку апаратуру открива у свакој наредној етапи Исаковићевог писања моделе и технике приповедања који указују на кохеретност његовог наративног поступка. Одбацивши професорску крутост, као и потребу да непосредно

полемише са претходним тумачењима, ауторка лако води читаоца кроз познате странице Исаковићеве прозе, али непрестано указујући на референтне тачке једног веома сложеног казивања и откривајући у њему нове и неочекиване светове.

Посебно треба истаћи ауторкино залагање за пажљивије читање мање запажених, у неким случајевима и потпуно занемарених Исаковићевих прича. Подробном анализом ових текстова она налашава заокруженост и жанровску уређеност приповедних збирки истичући кључни положај ових прича („као врсте *шифрарника*“) за разумевање поетике познатог писца.

Дискретна и префињена симболика, до непрепознавања вешто уткана у сложено ткиво приповедања, открива нам се у овом раду као основно обележје Исаковићеве прозе. Ауторка стрпљиво и пажљиво раслојава густу текстуру нарације указујући при том на свуда присутне али ненаметљиве семантичке наговештаје. Управо су најбољи делови ове књиге, и свакако најиновативнији њен сегмент, посвећени поступном и убедљивом откривању те запретене и на различитим плановима остварене симболике. Читалац изненада открива скривени смисао у именима ликова, пред њим се указује сложена симболика боја, биља, бројева. Отвара се нова перспектива сагледавања простора.

Поступак разоткривања дубинског слоја текста који својом симболиком указује на митске и архетипске обрасце и значења, зналачки употребљен и образложен у овом раду, истовремено превазилази партикуларност једне анализе и могуће га је искористити као модел тумачења текста уопште.

Рецепција ослобођена идеолошких представа о малим и великим питањима, као и достојним и презреним темама, отворила би читав један непознати свет, невидљив успаваном читалачком оку. У случају Антонија Исаковића, како убедљиво показује ауторка *Тренова и раскрића*, тај свет је више окренут човековом усамљеничком ходу по мукама и унутрашњем (само)распећу него што говори о реалистички оствареним судбинама, рату или револуцији. Он је пре свега изграђен на елементима митологије и српске народне религије и без откривања његовог темеља у епској народној (како хришћанској тако и паганској) култури немогуће га је ни приближно разумети. Усмена вуковска традиција много је присутнија у делу Антонија Исаковића него оновремени приповедачки трендови са истока и запада који су заплускивали послератну српску књижевност. Та традиција пресудно је утицала и на формирање ауторове поетике.

Прочитана до краја, књига Виолете Јовановић покреће две потпуно опречне реакције: једна је пријатно изненађење везано за значењско богатство текста који свако од нас унапред сматра „ишчитаним“, довољно испитаним и, признаћемо, помало истрошеним; а друга је меланхолична помисао на *ипреграсуде* које, хтели ми то или не, увек постављамо између себе и књижевности. Не можемо а да се не запитамо колико још сличних тамних мрља остаје у нашем читалачком оку.

Антоније Исаковић је читавог живота ишчекивао тумача и критичара који ће имати право око за његове текстове и приметити оно што други упорно превиђају. Истовремено је веровао „да се уметност тешко прави, али онда када се направи, она не пропада“. *Треновима и раскрићима* Виолета Јовановић показује да је велики писац био у праву, али и да је дело, на крају, пронашло свог правог тумача. Када се коначно развеју магле идеолошких и других предрасуда наше рецепције, показује књига професорке Јовановић, отвара се јасан поглед на несумњиве и блиставе врхове српске приповедачке прозе.